

BELEIDSPLAN PEDAGOGISCH HANDELEN

De school hanteert een *beleidsplan Pedagogisch Handelen* waar het pestprotocol in opgenomen is.

Doelstelling pedagogisch handelen

Wij willen een school zijn waar iedere leerling zich sociaal aanvaard voelt en zich kan ontwikkelen in een sfeer van veiligheid, acceptatie, erkenning en wederzijds respect. Het moet zich gehoord, gezien en gesteund voelen door de leerkracht.

Ambitie

Bovenstaande doelstelling vertaalt zich in scores in onze kwaliteitsmetingen:

Bij de volgende leerlingen enquête is de algemene score voor Pedagogisch Handelen (leefklimaat in de groep en op school en aanvaarding) 3.5 (2017: gemiddelde van 3.22). Deze leerlingenenquête wordt jaarlijks gehouden.

Bij de volgende ouderenquête is de score voor het item “De leraren besteden voldoende aandacht aan het voorkomen en oplossen van pesten, ruzies en misverstand (Pedagogisch Handelen; leefklimaat op school) 3.5 (2017 3.3). Deze ouderenquête wordt jaarlijks gehouden.

Algemene uitgangspunten

- De school heeft regels/gedragsverwachtingen opgesteld voor de omgang tussen leerlingen onderling, met leerkrachten en algemene regels schoolbreed (kernwaarden; veiligheid, respect en verantwoordelijkheid en a.d.h.v. Taakspel). Leerkrachten weten hoe ze deze regels op een succesvolle manier kunnen introduceren. In de bijlage treft u deze gedragsverwachtingen aan.
- Vanaf groep 1 stelt de leerkracht met de klas aan het begin van het schooljaar klassenregels op. Deze worden regelmatig herhaald en geoefend in de klas.
- In de eerste 8 weken tot aan de herfstvakantie wordt er extra veel aandacht besteed aan groepsvormende lessen en spelletjes d.m.v. onze methode Kwink, Energizers, spelletjes gericht op sociale vaardigheden (Kanjerspelletjes), lessen uit *Grip op de groep*, lessen uit *Wij zijn een groep* en coöperatieve werkvormen.
- Elke leerkracht draagt er zorg voor dat in de periode tot aan de herfstvakantie veel aandacht besteed wordt aan deze regels voor omgang met elkaar, vanuit het besef dat we als leerkrachten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een positieve groepsvorming (o.a. SEL competenties, groepsfasen/Groepsplan gedrag en Taakspel)
- Elke leerkracht is consequent als het gaat om de uitvoering van deze regels. Leerkrachten die moeite hebben om regels consequent te hanteren en gestelde normen te bewaken krijgen begeleiding van de gedragspecialist of de interne begeleider. De basis ligt hierbij het spelen van Taakspel onder begeleiding van een Taakspelcoach.

- De leerkrachten hebben een voorbeeldfunctie. Zij behandelen elk kind te allen tijden met respect en laten zien dat zij vertrouwen in het kind behouden, ook als het een keer ongewenst gedrag vertoont. Ongewenst gedrag wordt zoveel als mogelijk preventief benaderd en tot op zekere hoogte genegeerd. Benadrukken van positief gedrag zien wij als een belangrijk hulpmiddel.
- Leerlingen die laag scoren op 'sociaal initiatief' zijn potentiële slachtoffers. Daarom vinden wij het belangrijk om deze leerlingen vanaf groep 1-2 al planmatig te begeleiden. ZIEN! biedt in dit verband signaleringsmogelijkheden en suggesties.
- Tijdens de oudergesprekken wordt altijd gevraagd of de ouders signalen hebben gekregen dat hun kind anderen pest, gepest wordt of aangeeft dat anderen in de klas of op school gepest worden. Het welbevinden van hun kind wordt besproken.
- Tijdens de kind-gesprekken wordt er altijd gevraagd naar het welbevinden van het kind op school.
- Leerkrachten die pleinwacht hebben melden bij de desbetreffende leerkracht wanneer er sprake is van een duidelijke conflictsituatie en wie hierbij betrokken waren.
- Elke vorm van pesten wordt direct serieus genomen en aangepakt volgens het onderstaande draaiboek.
- In vastgestelde pestsituaties geldt dat het pestprotocol in werking gaat.
- Aan het begin van het schooljaar, rond de voorjaarsvakantie en aan het einde van het schooljaar wordt het *beleidsplan pedagogisch handelen* besproken binnen het team en waar nodig aangepast.

Methoden en hulpmiddelen

Met onderstaande methoden en hulpmiddelen wordt gewerkt met als doel het bevorderen van het Sociaal-Emotioneel-Leren van de leerlingen en ter preventie van pesten:

- Sociaal emotionele methode *Kwink* voor het ontwikkelen van de 5 gedragscompetenties (SEL) bij de leerlingen. De leerlingen leren relaties hanteren, besef hebben van zichzelf, besef hebben van de ander, zelfmanagement en leren keuzes maken. De leerlingen leren zichzelf, vriendschappen en hun werk effectief, moreel en verantwoord vorm te geven. Met als gevolg een veilige sfeer in de klas en goede onderlinge relaties;
- Sociaal emotioneel volgsysteem *ZIEN!* waarbij iedere leerling en de groep in zijn geheel in kaart wordt gebracht. Dit wordt gedaan aan de hand van het invullen van vragenlijsten, dit gebeurt twee keer per jaar. In de eerste 6 weken van het schooljaar worden de leerlingen door de leerkracht goed geobserveerd op hun gedrag, zodat ze weten hoe de leerlingen van zijn/haar groep zich in allerlei situaties gedragen. Vervolgens wordt rond de herfstvakantie *ZIEN!* (sociaal-emotioneel-volgsysteem) ingevuld door de leerkrachten. De leerlingenvragenlijsten wordt in de dezelfde periode ook digitaal ingevuld (*ZIEN!*) door de leerlingen van groep 5 t/m 8 (leer- en leefklimaat en sociale vaardigheden). Het groepsoverzicht en de individuele leerlingen worden besproken met de gedragspecialist of de interne begeleider. Gezamenlijk wordt er besloten of het nodig is om verder onderzoek te doen naar de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen.
- *Taakspel*. De kern van Taakspel is het hebben van een positieve controle over de groep. Er wordt een positieve sfeer in de klas gecreëerd door het bekrachtigen en complimenteren van gewenst gedrag en het negeren van ongewenst gedrag;

- *Rots en Watertraining* in groep 6, dit is een psycho-fysieke sociaal emotionele vaardigheidstraining;
- Tijdens de gymlessen wordt er ook aandacht besteed aan het groepsproces, hierbij maken we gebruik van het '99 kanjerspelletjes' boek.
- *Sociogram* afname waarbij de onderlinge relaties zichtbaar worden. Vanaf groep 3 wordt het sociogram twee keer per jaar afgenomen, voor de herfstvakantie en voor de voorjaarsvakantie;
- *Groepsplan gedrag* waar planmatig gewerkt wordt aan de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen.
- *Kind -en oudergesprekken* over het welbevinden op school.
- De Hulpbox aan de vertrouwenspersonen van de school hangt in de hal om ook bij pestgedrag in vertrouwen om hulp te kunnen vragen. De meldingen over pestgedrag worden bij de lb-er, gedragspecialist of directeur gemeld. De interne contactpersonen gaan jaarlijks de klassen rond en leggen aan de kinderen uit wat zij doen en waarbij zij leerlingen kunnen helpen.

Signalen:

Alle leerkrachten zijn alert op de volgende signalen:

- laag 'welbevinden' in het algemeen, ook vanuit de observatie met ZIEN!
- plagen, bespotten en kleineren
- op een spottende, onvriendelijke manier iemand uitlachen
- negatief fysiek contact
- herhaaldelijke betrokkenheid bij ruzies
- kleefgedrag (dicht bij de leerkracht willen blijven)
- externaliserend gedrag (o.a. verstoren van klassikale activiteiten, weigeren om werk te doen, ongepast taalgebruik, clownesk gedrag)
- internaliserend gedrag (o.a. timide, angstig, teruggetrokken, verdriet en niet opkomen voor zichzelf)

Bij vastgestelde pestincidenten handelt de school op volgende wijze

Als er zich incidenten voordoen met kinderen dan vindt er een gesprek plaats tussen de leerkracht en de betrokkenen. Indien dit gesprek niet geholpen heeft (in die zin dat er weer een incident plaatsvindt met dezelfde betrokkenen) worden ouders daarvan op de hoogte gesteld door de betrokken leerkracht. De gedragspecialist/Interne begeleider worden door de leerkracht ook hiervan op de hoogte gesteld. Bij herhaling vindt er een gesprek plaats met de betrokken leerlingen, leerkracht en ouders. Indien gewenst sluiten de volgende personen aan: gedragspecialist, IB-er en/of directie. In het onderstaande wordt dit verder uitgewerkt.

Handelen in vastgestelde pestsituaties

1. Op dag 1 of 2 na het incident vindt er een gesprek plaats tussen de leerkracht, de pester en de zondebok en eventueel de gedragspecialist.

2 a. In week 2 of 3 vindt er een gesprek met de hele klas plaats als het eerste gesprek niet heeft geholpen (in die zin dat het pesten toch doorgaat) of wanneer er meerdere leerlingen bij betrokken zijn.

Dit gebeurt volgens vijf stappen:

- 1). **De ik-boodschap:** de leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er in de klas een probleem is dat hij niet alleen kan oplossen, maar dat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven. Hij benadrukt daarbij dat het probleem opgelost moet worden.
- 2). **Het verzamelen van oplossingen:** de leerlingen moeten allerlei oplossingen geven voor aanpak. Soms komen er geen ideeën omdat de leerlingen niet durven of zo'n aanpak niet gewend zijn. Maar als de leerkracht hen laat merken dat het hem ernst is door hen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen, zullen ze in die periode de zondebok wat meer met rust laten. In deze fase mag er nog niet gereageerd worden op de oplossingen. Na verloop van tijd komt er een aantal oplossingen, meestal van de leerlingen uit de zwijgende middengroep.
- 3). **Het evalueren van oplossingen:** alle oplossingen die nadelig zijn voor de zondebok en ook voor de pester worden geschrapt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.
- 4). **Het concretiseren van de oplossingen:** voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Het is daarbij aan te bevelen om ze op papier te zetten en daarna weer met de klas te bespreken.
- 5). **Het evalueren van de oplossingen:** de oplossingen moeten met regelmaat geëvalueerd worden. De leerkracht geeft aan dat de evaluatie een vast onderdeel gaat worden van de klassengesprekken. Wanneer er weer signalen komen van pesten dan moet de leerkracht weer teruggaan naar stap 1, maar ook als hij niets hoort, moet hij regelmatig evalueren. Het is van belang om het evalueren dan niet te laten verwateren. In dat geval is het belangrijk om complimenten te geven omdat het zo goed gaat. De leerkracht moet in deze fase de leerlingen duidelijk maken dat het aangeven dat er weer gepest wordt niet hetzelfde is als klikken, maar dat het in principe hetzelfde is als het helpen van de zondebok. Alle handelingen worden op papier vastgelegd.

2b. In week 2 of 3 kan de leerkracht samen met de gedragspecialist ook kiezen voor 'de supportgroep' aanpak. Deze oplossingsgerichte aanpak wordt door de gedragspecialist begeleid en is dus ook degene die alle gesprekken voert.

2c. In week 2 of 3 kan de leerkracht samen met de gedragspecialist er ook voor kiezen om 'de Ringaanpak' in te zetten met de hele klas. Deze aanpak gaat uit van en systemisch geheel. Het is een groepsdynamische benadering. De negatieve groepsdynamiek wordt omgezet naar een positieve groepsdynamiek. Alle rollen van de kinderen worden in beeld gebracht met het bijbehorende gedrag om er vervolgens op een positieve manier mee aan de slag te gaan. In overleg met de leerkracht kan de gedragspecialist deze interventie op zich nemen.

3. Zodra punt 2a of/en 2b of 2c in werking is worden de ouders erbij betrokken, in die zin dat ze in kennis worden gesteld van de geconstateerde peestsituatie of bij een negatieve groepsdynamiek. De leerkracht en de gedragspecialist vertellen de oplossingen waar aan gewerkt wordt met de klas.

Overige punten die worden uitgevoerd bij vastgestelde peestsituaties

- De leerkracht meldt de geconstateerde peestsituatie bij de eerstvolgende ochtendmededelingen aan het team.
- De leerkracht maakt binnen 5 werkdagen van alle gesprekken met slachtoffers, pesters en ouders verslagen.
- Met name als er een peestsituatie geconstateerd is, bevraagt de leerkracht zichzelf over zijn of haar eigen functioneren. Hoe is de eigen houding naar de klas en eventueel specifiek naar bepaalde leerlingen toe? Hoeveel ruimte en verantwoordelijkheid krijgen de leerlingen zelf? Hoe veilig zijn de leerlingen in de klas? Waar nodig, brengt de leerkracht wijzigingen aan in zijn of haar functioneren. Hiervoor krijgt de leerkracht hulp van de gedragspecialist. De 'KKS vragenlijst' wordt ook uitgezet onder de leerlingen. Daarnaast wordt de 'checklist leerkrachtvaardigheden' ingezet voor een gesprek, observatie, groepsbezoek of reflectie.
- Bij een leerling bij wie het zondebok of pester zijn vooral lijkt voort te komen uit een gebrek aan weerbaarheid, inlevingsvermogen en sociale vaardigheden, kan met de ouders direct na die constatering gesproken worden over een eventuele sociale vaardigheidstraining en extra begeleiding binnen school door de gedragspecialist.
- Als zich voortdurend escalaties voordoen op het plein wordt de gedragspecialist ingezet om te observeren en te begeleiden.
- Er wordt regelmatig (= tweewekelijks) contact gehouden met de betreffende leerlingen, de groep en de ouders om te horen of de genomen maatregelen succes hebben en blijven hebben of dat er andere stappen nodig zijn. Dit laatste in overleg met de leerkracht, gedragspecialist, interne begeleider en de directeur.

Wat te doen als het pestgedrag zich toch blijft herhalen ondanks de oplossingsgerichte aanpak

1. Indien er sprake is van herhaald pestgedrag worden de ouders van de pester in week 4 in het bijzijn van de pester op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen in een gesprek op school met de leerkracht en de gedragspecialist. Aan het eind van dit oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. Ook de op te leggen sancties bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld. Gedacht kan worden aan uitsluiting van met name de situaties die zich in het bijzonder lenen voor pestgedrag. Daarbij kan gedacht worden aan: buitenspelen, overblijven, gymlessen, excursies en schoolreisjes. De directeur van de school is op de hoogte gesteld van de gesprekken met de kinderen en de ouders. De gemaakte afspraken worden direct vastgelegd bij het desbetreffende kind in Parnassys.
2. Indien het probleem zich toch blijft herhalen meldt de leerkracht dit gedrag aan de directeur van de school. De leerkracht overhandigt de directeur een gedocumenteerd protocol met daarin de data van de gebeurtenissen, de data en inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken zoals die gemaakt zijn om het pesten aan te pakken. Het gaat hier om een digitaal document.

3. De directeur roept de ouders binnen 3 werkdagen op school voor een gesprek. Ook het kind kan in dit eerste directiegesprek betrokken worden. De directeur gaat uit van het opgebouwde archief van de leerkracht en vult dit archief terstond aan in Parnassys met het verloop van de gebeurtenissen.
4. Indien het gedrag niet verbetert, kan er een verwijzing plaatsvinden naar het maatschappelijk zorgsysteem in de richting van de afdeling jeugdzorg van de G.G. en G.D. dan wel het R.I.A.G.G.
5. Een en ander wordt zorgvuldig gedocumenteerd in het digitale leerlingvolgsysteem van de school en wel die van de zorgprocedure.
6. Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert en / of de ouders van het kind onvoldoende meewerken om het probleem ook aan te pakken kan de directeur van de school overgaan tot bijzondere maatregelen zoals: isoleren van de pester, een schorsing en / of verwijdering van de school. De richtlijnen hierover staan vermeld in de schoolgids.

Signalen van slachtoffers

a. Op school

1. Primaire signalen:

- de slachtoffers worden vaak op een gemene manier geplaagd, bespot en gekleineerd;
- ze worden uitgelachen op een spottende en onvriendelijke manier;
- ze worden fysiek aangepakt en kunnen zich hier niet adequaat tegen verweren;
- ze zijn betrokken bij ruzies waarbij ze zich niet kunnen verdedigen;
- hun bezittingen worden beschadigd;
- ze vertonen blauwe plekken, schrammen, gescheurde kleding, ...

2. Secundaire signalen:

- de slachtoffers zijn vaak alleen, ze lijken geen vrienden te hebben;
- ze worden als laatste gekozen, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes;
- ze proberen dicht bij de leerkracht te blijven;
- ze geven een angstige en onzekere indruk;
- ze zien er bang, ongelukkig, neerslachtig en huilerig uit;
- ze vertonen een plotselinge of geleidelijke verslechtering in schoolresultaten.

b. Thuis

1. Primaire signalen:

- ze komen thuis met gescheurde kleding of bezittingen die stuk zijn;
- ze vertonen verwondingen (blauwe plekken, schrammen, ...) en geven hier een omstreden uitleg voor.

2. Secundaire signalen:

- ze brengen geen vriendjes of klasgenoten mee naar huis;
- ze hebben geen goede vriend;
- ze worden zelden elders uitgenodigd;
- ze gaan niet graag naar school;
- ze kiezen een vreemde weg om naar school te gaan;

- ze slapen niet goed;
- ze verliezen de belangstelling voor schooltaken;
- ze zien er bang en ongelukkig uit;
- ze vragen of stelen geld (om de pestkoppen om te kopen).

Signalen van pesters

a. Algemene kenmerken

1. ze zijn fysiek sterker;
2. ze hebben grote behoefte te overheersen en hun eigen zin te krijgen;
3. ze zijn impulsief, kunnen moeilijk tegenwerking aanvaarden;
4. ze zijn vaak tegendraads naar volwassenen toe;
5. ze worden als stoer aangezien, hebben weinig inlevingsvermogen;
6. ze hebben een relatief positief zelfbeeld.

b. Op school

1. Op school treiteren de pesters vaak op een gemene manier: spotten, intimideren, schoppen, dingen stuk maken. Ze hebben het vooral gemunt op de zwakkere leerlingen en proberen de meelopers op hun hand te krijgen.
2. Ondervinding leert dat meisjes veelal op een veel subtielere manier pesten, die veel moeilijker op te sporen valt, bijvoorbeeld roddelen, een vriendin afpakken, uitsluiten, etc.

Gebruikte bronnen:

- www.kwinkopschool.nl
- ZIEN! Pedagogisch expert systeem
- Sue Young, *Van pesten naar samenwerken*. Huizen, 2012
- www.pestweb.nl
- Barry Redeker, *De ringaanpak*. Heemskerk, 2016
- Kees van Overveld, *Groepsplan gedrag*, Hendrik – Ido - Ambacht, 2016
- Sandra Koot, *Co- teaching*. Prinsenseek, 2012
- Kees van Meersbergen en Peter de Vries, *HGW in passend onderwijs*, 2013
- Golly en Sprague, *PBS Goed gedrag kun je leren!*, 2013
- Jelly Bijlsma, *Klasse(n)kracht: met respect voor de klas*, Almere 2015
- Kees van Overveld, *SEL sociaal emotioneel leren als basis*, Hendrik – Ido - Ambacht, 2017